

Televizijsko obraćanje visokoga predstavnik/specijalnoga predstavnik EU građanima Bosne i Hercegovine

Danas, temeljem potpore Europske unije i država članica Vijeća za provedbu mira, preuzimam dužnost visokoga predstavnika međunarodne zajednice i specijalnoga predstavnika Europske unije u vašoj zemlji. Već znate kako se zovem i odakle dolazim, no usprkos tomu smatram da je red da vam se predstavim, kažem nekoliko riječi o tomu sa kojim ciljevima dolazim u vašu zemlju i približim vam svoje osobno viđenje ove odgovorne misije.

Prije svega, želim podvući činjenicu da dolazim sa velikim poštovanjem prema vašoj zemlji. Duboko sam svjestan svega što je u protekloj dekadi pretrpjela. Svjestan sam da je upravo BiH zemlja čije je stanovništvo podnijelo najveće žrtve tijekom tragedije u prvoj polovici devedesetih godina. Upravo zbog toga BiH više nego bilo koja druga zemlja zaslužuje da joj budućnost bude mnogo ljepša i bolja od prošlosti.

Prije stupanja na funkciju visokoga predstavnika imao sam puno razgovora sa ljudima koji vašoj zemlji žele svako dobro. Govorili su mi da mladi ljudi imaju mlak odnos prema vlastitoj zemlji i da bi je mnogi napustili ukoliko bi im se za to

pružila prava prigoda. Mnogima nedostaje ono što se drugdje smatra običnim domoljubljem i ponosom na zemlju u kojoj žive. Istina, pozitivan stav prema državi je osjetljiva i složena kategorija ne samo kod vas, već i drugdje, međutim, u velikoj mjeri se postiže jednostavno: praktičnim mjerama umjesto velikih i uzvišenih riječi. Primjerice, stvaranjem dostojnih uvjeta za život – takvih uvjeta, da osoba koja traži posao ne mora poslodavca podmititi da bi dobila posao. Poštovanje građana prema državi u kojoj žive raste onda kada država uspijeva učinkovito i pravično kažnjavati korupciju, potkupljivanje, velike financijske prevare, kada jača pravna država i poštivanje ljudskih prava. Poštivanje države će rasti ukoliko optuženi za ratne zločine budu stvarno gonjeni, ukoliko osuđeni zločinci ne budu bježali iz zatvora, kada se tamo nađu svi kojima je tamo mjesto, kad aroganciju državnih službenika zamijeni spremnost pružiti uslugu građaninu, kada obrazovanje dostigne razinu koja može konkurirati europskoj razini. Praktične korake koji vode ka poboljšanju kvaliteta života građana političari mogu provesti odmah, jer za to imaju potrebne ovlasti. Za to nisu potrebni nikakvi veliki politički dogovori, niti kompromisi koji se teško postižu. No, nemojmo odmah tražiti ni idealno stanje stvari. Teoretiziranje o tomu šta bi bilo idealno do sada još ni jednu zemlju nije pokrenulo naprijed.

Na drugoj strani, mnogo je već postignuto. Uz pomoć međunarodne zajednice desile su se značajne promjene, koje su poboljšale rad demokratskih institucija i stvorile temelj za jedinstvenu privredu. Došlo je do jačanja zajedničkih institucija i tijela – primjerice vojske i poreznog sustava, pojačale su se ovlasti centralne Vlade, formirane su zajedničke sigurnosne agencije. U tom smislu bih mogao nabrajati i dalje. Usprkos tomu, mnogi razmišljajući o vašoj zemlji danas konstatiraju da u njoj još uvijek nedostaje pomirenje i povjerenje. Reforme kao da su zastale, pozitivno ozračje se izgubilo. Da bi došli do toga zaključka stvarno nije potrebno biti politički analitičar. Dovoljno je otvoriti

novine. Doslovno ćete osjetiti hladnoću, zlobu, netoleranciju, optuživanje, sumnjičavost. Kuda ovu zemlju vodi današnji stil politike? To je legitimno pitanje koje ću postavljati vodećim predstavnicima ove zemlje. Političari u vladama i parlamentima su legitimni i nalaze se na svojim mjestima na temelju slobodne volje građana. Osobno sam uvjeren, da ih kao glasači niste tamo postavili zato da bi pooštravali sukobe i demonstirali nezainteresiranost za suradnju, već da bi branili vaše interese. A to je moguće samo na jedan način – traženjem kompromisa. Samo kompromis – znači ostvarivanje vlastitih interesa, ali ne po cijenu ignoriranja interesa drugih – je način kojim BiH može krenuti naprijed. Ovo jednostavno pravilo će po svojoj prilici biti potrebno češće ponavljati političarima – kako s moje strane, tako i s vaše strane kao građana. Još nitko nije izgradio ništa dobro i korisno na optuživanju, odbijanju, negativnim emocijama. U svijetu ne postoji primjer uspješne zemlje, a da u njoj političari nisu u stanju dogovoriti se.

Podsjećam da su izbori održani nedavno i još uvijek se nalazimo na početku zakonodavnoga ciklusa. Proteklo je manje od pola godine od formiranja nove Vlade. Novoizabrani predstavnici imaju pred sobom skoro cijeli mandat. Trebalo bi da govorimo o tome kakve su njihove vizije, kakva je po njihovom mišljenju budućnost ove zemlje, koji su ciljevi političkih čelnika, gdje oni – i mi sa njima – žele vidjeti BiH nakon tri i pol godine, kada ćete ponovo izaći na izbore. Imamo pravo i da ih pitamo šta u tome pravcu rade. Ali, to ovdje ne vidim i ne čujem. Umjesto toga slušam izjave i reakcije na izjave, koje redovito govore o tome šta ne želite, šta odbijate, sa čime niste suglasni. Kuda to vodi? Gdje ćemo zavšiti, ako tako budemo nastavili? Koje račune će političari polagati građanima prije narednih izbora? Da li će se hvaliti time koliko su puta odbili usvajanje kompromisa? Ili će se radovati tome koliko su dogovora spriječili?

Zato sam sebi dao zadaću da pomognem da se među političare

vrati dovoljan stupanj međusobnoga povjerenja, na temelju kojega bi mogli nastaviti sa provedbom stabiliziranja funkcionalne države i njenih demokratskih institucija. To je, po mome uvjerenju, dovoljno jak razlog da svi zajedno radimo na brzom putu ka budućnosti, europskoj budućnosti. Ne vjerujem da postoje političari koji žele loše svojoj zemlji, koji joj žele zlo, koji je guraju nazad umjesto naprijed. Također ne vjerujem da u ovoj zemlji postoji jedan jedini čovjek koji želi da se vrate devedesete. Zato zajedno ne smijemo i nećemo tolerirati nikakve aktivnosti niti izjave, koje BiH vraćaju u ozračje napetosti i mržnje. Uspostavljanjem ozračja povjerenja i tolerancije bićemo sposobni krenuti naprijed i u pogledu konkretnih političkih pitanja pred kojima se BiH danas nalazi.

U ovim međusobnim napadima kao da smo previdjeli da cijeloj zemlji u međuvremenu odlazi vlak. Još prije godinu dana BiH je relativno pozitivno napredovala ka Europskoj uniji i njeni izgledi su bili vrlo dobri. Danas to više nije slučaj. Treba reći otvoreno, da je BiH u procesu europskih integracija danas na posljednjem mjestu i da je dalje od EU nego bilo koja druga zemlja u vašem regionu. Ali nije samo to u pitanju. Razlika se svakim danom povećava. Svi oni napreduju – doduše svako drukčijim tempom, ali napreduju. Za to vrijeme vi stojite i čini se da to nikoga ne zabrinjava. Dok se ostale zemlje u regionu trude uraditi sve da bi dokazale da zaslužuju članstvo u EU, vi se radije bavite međusobnim optuživanjem i optuživanjem međunarodne zajednice, uključujući i EU.

Da li netko može misliti da je to položaj koji BiH zaslužuje? Ne vjerujem da ste, poslije svega kroz šta je vaša zemlja prošla, dragovoljno izabrali ulogu posljednje zemlje Europe. Dok ostale zemlje balkanskoga regiona dobijaju znatne sume novca iz Europe, uključuju se u programe razmjena, pojednostavljuju putovanja – drugim riječima otvaraju se Europi i Europa se otvara njima – ovdje Europu nitko ni ne spominje. Čini se da to više brine Europu, nego samu BiH. Jer ako bi je brinulo, nešto bi učinila da se to promijeni.

Često čujem jedan argument – vi ste nam nametnuli daytonski sustav, zato ste dužni radikalno ga i promijeniti. U svezi s tim samo ovoliko. Prvo: tamo su bili i vaši političari. Drugo: tada je bilo dobro da se tako desilo. I treće: pomažemo toliko, koliko je u našoj moći. A mogućnosti nisu ograničene nedostatkom političke snage. Ograničene su dubokim uvjerenjem demokratskoga svijeta u to da sve što je nametnuto vanjskim diktatom ne može biti trajna vrijednost. Od međunarodne zajednice je potpuno legitimno od ovdašnjih političara tražiti da se dogovore. To nije nikakvo nenačelno balansiranje između posvađenih političara, niti je raspodjela krivnje na sve. To nije bijeg pred odgovornošću. To što mi zahtijevamo od ovdašnjih političara je samo to kroz što smo prošli svi mi i to u čemu svakodnevno živimo. Bez neprestanoga postizanja sporazuma, bez uzimanja u obzir i drugih interesa osim svojih vlastitih, Europska unija ne bi preživjela niti jedan dan.

Dozvolite mi primijetiti i podsjetiti da je tijekom rata i tijekom narednih dvanaest godina međunarodna zajednica puno investirala u BiH u ljudskom, političkom i financijskom smislu. Sve to je činila u jedinoj namjeri: da stabilizira mir i pomogne vašoj zemlji u razvoju, da bi što više sličila ostalim europskim zemljama koje su sigurne, stabilne, prosperitetne i demokratske. To, zbog čega smo još uvijek prisutni u vašoj zemlji i to što od vas zahtijevamo, je samo ispunjavanje dogovora na koje su se vaši političari obvezali. Ponoviću još jedanput – to što želimo nije samo zato što je dobro za vas, već zato što želimo vidjeti stabilnu, sigurnu, prosperitetnu BiH kao sastavni dio demokratske razvijene Europe? Mi nismo vaši neprijatelji. Tu smo zato da bismo vam pomogli. Stoga nitko ne bi trebao da je zainteresiran da budemo neuspješni ili da se trudi raditi protiv nas. Napadati nekoga tko vam želi pomoći, znači raditi protiv sebe. Razumni ljudi se ne napadaju. Obrnuto – naš uspjeh je i vaš uspjeh, naš neuspjeh je i vaš neuspjeh.

Ambicije imam još na jednom polju. Želim vam pomoći u boljem

razumijevanju svijeta kome težite, prije svega boljem razumijevanju Europske unije. Za BiH nema bolje budućnosti od europske. Vjerujte mi na riječ, jer govorim sa pozicije čovjeka koji iz osobnog iskustva može usporediti šta znači biti vani, a šta znači biti u okviru EU.

Dolazim iz zemlje sa iskustvom, koje je doduše manje drastično, ali do određene mjere ipak usporedivo s vašim. Ovdje mislim na iskustvo sa raspadom države i potrebom izgradnje potpuno nove državnosti, novih institucija, formiranja djelotvornoga političkoga sustava, svladavanja ekonomske tranzicije, stvaranja demokratskoga građanskoga društva. Nije bilo lako. Ne tako davno, svega prije deset godina, visoki međunarodni predstavnik je nazvao moju zemlju crnom rupom na karti Europe. To je bilo vrijeme kada su nam naši susjedi, sa kojima smo godinama išli rame uz rame, počeli izmicati – postali su članice NATO-a, započeli su pregovore o ulasku u EU. Moguće je da je upravo to bio signal koji nam je trebao da bismo se – slikovito rečeno – probudili i skoncentrirali na to što je ključno: na vlastitu budućnost i budućnost naše djece. Dovoljno je bilo samo sedam godina, što je s povijesne točke gledišta stvarno kratak rok, da prije tri godine i mi postanemo članica NATO-a i kao jedna od najbolje pripremljenih zemalja uđemo u EU.

Slovačka je danas vrlo uspješna dinamična zemlja Europske unije, što mnogi smatraju čudom. Međutim nikakvo čudo se nije desilo. U pitanju je bilo samo koncentriranje na cilj koji je zacrtala vladajuća koalicija, u to vrijeme sačinjena od različitih političkih opcija. Cilj je bio članstvo u Europskoj uniji, što je bio temelj za uspjeh. I ne samo to. Privreda se danas razvija izuzetno dobro, u velikoj mjeri pristižu investicije, otvaraju se nova radna mjesta, povećavaju se plaće. Ne postoji ni jedan segment života u kojem članstvo u EU nije pozitivno utjecalo na život ljudi. Nije slučajno da je u mojoj zemlji potpora EU danas još veća nego što je bila u vrijeme našega ulaska u EU. Osobno sam sudjelovao u tome

procesu i znam šta smo uradili dobro, kao i koje smo greške napravili. Želio bih sa vama podijeliti i ovo iskustvo.

Reci ćete: imali ste druge okolnosti, niste imali rat, ne uspoređujte. Pa ipak uspoređujem i nameće mi se zaključak da građani Bosne i Hercegovine upravo zbog svih patnji koje su preživjeli zaslužuju više od drugih da ih domaći političari dovedu na prag Europske unije.

Želio bih da svi zajedno prestanemo špekulirati na temu takozvanih Bonskih ovlasti visokoga predstavnika. Te špekulacije dijele i zamagljuju, na jednoj strani stvaraju nepotrebnu napetost a na drugoj nerealnu euforiju. Želim da svi mi koji sudjelujemo u projektu izgradnje stabilne i prosperitetne Bosne i Hercegovine – znači građani, domaći političari i predstavnici međunarodne zajednice – pođemo od jedine političke kategorije: od odgovornosti. U ovome procesu svatko od nas ima vlastitu odgovornost, koje treba biti svjestan i na temelju nje djelovati. Uvjeravam vas da ću, bar što se mene tiče, upravo tako i postupati.

U BiH nisam došao da bih sebi ili vama dokazivao koje ovlasti imam na raspolaganju. Vjerujte mi da sam u BiH došao zato što želim pomoći ovoj zemlji, zato što želim da BiH krene naprijed. Ako u interesu postizanja toga cilja bude potrebno upotrijebiti ovlasti, neću oklijevati

Kroz nekoliko dana ćemo se mnogi okupiti u Srebrenici – mjestu gdje se desio strašan zločin, gdje je počinjen genocid, što je potvrdio i Međunarodni sud pravde. Nadam se da će nas u Srebrenici biti puno. Osim članova obitelji žrtava, kojima ćemo ponovno izraziti svoju sućut, nazočiće i mnogi politički predstavnici cijeloga bosanskohercegovačkoga političkoga spektra. Prije svega, ljudski treba izraziti dužno poštovanje srebreničkim žrtvama. No, to će ujedno biti i prigoda da se sjetimo svih žrtava ratnih strahota na teritoriju Bosne i Hercegovine.

Pravda mora biti zadovoljena. Krivci moraju biti kažnjeni po zaslugi. Govoreći o prošlosti ipak ne smijemo zaboraviti budućnost. Prošlost ne smije biti prepreka na putu ka budućnosti. Zato je potrebna pravda, koja je uistinu pravedna, objektivna i nepristrana. Pravdu ne mogu tumačiti oni koji su i sami na bilo koji način bili aktivni sudionici tadašnjih složenih političkih dešavanja, jer ne mogu biti objektivni. Žrtvama Srebrenice neće pomoći, a građanima današnje Bosne i Hercegovine će štetiti ukoliko bilo tko na ovoj tragediji danas počne graditi svoju političku agendu. Potreban nam je pristup koji demonstrira moj osobni izaslanik, veleposlanik Bond zajedno sa svojim domaćim partnerom Igorom Davidovićem. Put koji se temelji na pomoći, oživljavanju, projektima i nadi za Srebrenicu – to je put koji vodi naprijed.

Iza mene je prvi radni dan u Bosni i Hercegovini. Preuzeo sam ured od svoga prethodnika dr. Schwarz-Schillinga, kojem sam se zahvalio na trudu i pripremi ureda za prelazak pod moju upravu. Neposredno nakon toga sam posjetio Predsjedništvo Bosne i Hercegovine, da bih se predstavio vašem kolektivnom rukovodstvu i prije svega izrazio poštovanje državi u kojoj ću boraviti i raditi u ime međunarodne zajednice. Iako je u pitanju prvi formalni susret, ohrabren sam njegovim rezultatom. Sva tri najviša predstavnika BiH su mi obećala maksimalnu pomoć i dala mi uvjerenje da će se truditi prevazići period stagnacije i napraviti korak naprijed na europskom putu. Držim ih za riječ i na tome ću ubuduće graditi. Isto to bih želio čuti i od svih ostalih predstavnika ove zemlje sa kojima ću se svakodnevno susretati i razgovarati. Zato sam siguran da ćemo zajedno sa vama, građanima Bosne i Hercegovine, u ovome uspjeti.